

Beleidsplan VVE Kinderopvang KiWi

Inhoudsopgave

1. WAT IS VVE?	5
1.1. DE VISIE VAN KIWI OP VVE	5
1.3.1. DOELGROEP DEFINITIE GEMEENTE WESTERWOLDE	6
1.3.2. DOELGROEP DEFINITIEF GEMEENTE PEKELA	6
2. EEN RIJKE SPEEL- EN ONTWIKKELOMGEVING	7
3. VVE-PROGRAMMA'S	8
3.1. WAT HOUDT HET VVE- PROGRAMMA PIRAMIDE IN?	8
3.1.1. ACHT ONTWIKKELINGSGBIEDEN	9
3.1.2. VIER BASISCONCEPTEN	9
3.1.3. VASTE OPBOUW BINNEN ELK THEMA	9
3.1.4. EEN UITDAGENDE OMGEVING	10
3.2. WAT HOUDT HET VVE- PROGRAMMA UK & PUK IN?	11
3.2.1. UK & PUK BEVAT DE VOLGENDE UITGANGSPUNTEN	11
3.2.2. UK & PUK WERKT THEMATISCH	11
3.2.3. UK & PUK KENT EEN VASTE OPBOUW BINNEN ELK THEMA	11
3.2.4. DE ACTIVITEITEN	12
3.2.5. UK & PUK DIFFERENTIEERT NAAR LEEFTIJD EN ONTWIKKELING	13
3.2.6. HET BELANG VAN EEN RIJKE SPEEL- EN LEEROMGEVING	13
3.2.7. PUK	13
3.3. WAT HOUDT HET VVE-PROGRAMMA 'DOE MEER MET BAS' IN?	13
3.3.1. KERNASPECTEN	13
3.4. WAT HOUDT HET VVE-PROGRAMMA 'PEUTERPLEIN IN?	14
3.4.1. WERKEN MET THEMA'S	14
3.4.2. ONTWIKKELINGSGBIEDEN EN ACTIVITEITEN	14
3.4.3. RAAI DE KRAAI	15
4.HOE ZORGT KIWI ERVOOR DAT ELK KIND IN BEELD IS?	16
4.1. MENTORSCHAP	16
4.2. HET KINDVOLGSYSTEEM	16
4.3. INZICHT IN DE ONTWIKKELING VAN KINDEREN	16
4.4. PERSOONLIJK ONTWIKKELPLAN	17
4.5. GROEPSOBSERVATIES	17
4.6. ONDERSTEUNING BIJ ZORGVRAGEN	18
4.6.1. VIDEO INTERACTIE BEGELEIDING	18
4.6.2. SIGNALEREN	18
4.6.3. INTERNE BEGELEIDING	18

4.6.4	PEDAGOGISCHE COACHING	19
4.6.5	VE- COACH	19
4.6.6	LOGOPEDISCHE SCREENING	19
5	HOE ZORGT KIWI VOOR EEN DOORGAANDE ONTWIKKELINGSLIJN NAAR DE BASISCHOOL?	20
5.1	INHOUDELIJKE SAMENWERKING	20
5.2	OVERDRACHT VAN PEUTERSPEELGROEP NAAR DE BASISCHOOL	21
6	HOE ZORGT KIWI ERVOOR DAT OUDERS BETROKKEN ZIJN?	22
6.1	OUDERCONTACTEN	22
6.1.1	KENNISMAKINGSGESPREK	22
6.1.2	CONTACTMOMENTEN	22
6.2	OUDERS BETREKKEN BIJ DE VVE-ACTIVITEITEN	23
7	HOE ZORGT KIWI ERVOOR DAT DE KWALITEIT GEWAARBORGD WORDT?	24
7.1	KWALITEITSAVONDEN	24
7.2	INTERVISIE	24
7.3	DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING	24
7.4	INSPECTIES	25
8	SAMENWERKINGSPARTNERS VOOR EEN HOGE KWALITEIT VAN VVE	26
	NAWOORD	28
	BIJLAGE 1. ZORGSTRUCTUUR	29
	BIJLAGE 2. AFSPRAKEN DOORGAANDE LIJN GEMEENTE WESTERWOLDE	33
	BIJLAGE 3. RESULTAATAFSPRAKEN GEMEENTE WESTERWOLDE	35

Inleiding

Plezier, veiligheid, vertrouwen en ontwikkeling sinds 1988

Vanaf de oprichting in 1988 is Stichting Kinderopvang KiWi een begrip in de regio. Plezier, veiligheid, vertrouwen en ontwikkeling zijn de basis voor kinderen om zich te kunnen ontwikkelen. KiWi vindt het belangrijk om actief te kijken en te luisteren naar kinderen en hen te stimuleren om hun eigen mogelijkheden te ontdekken. KiWi wil elk kind het gevoel geven: 'Ik ben ik en dat is oké'. KiWi waar elk kind zichzelf kan zijn.

Onze pedagogische visie, uitgangspunten en werkwijze kunt u lezen in het algemene pedagogisch beleidsplan op onze website. Dit document is het beleidsplan Voor- en Vroegschoolse Educatie¹ (VVE), waarin beschreven staat hoe KiWi invulling geeft aan VVE.

VVE en peuterspeelgroepen

KiWi heeft naast kinderdagopvang en buitenschoolse opvang ook peuterspeelgroepen. Daar kunnen kinderen van 2-4 jaar heen die niet naar de kinderdagopvang gaan. Peuters kunnen hier minimaal twee dagdelen per week naar toe, 40 weken per jaar, zodat ze met leeftijdgenootjes in contact komen en nieuwe ervaringen opdoen.

Voor kinderen waarbij de (taal)ontwikkeling minder vanzelfsprekend verloopt is er voor- en vroegschoolse educatie (VVE). Elke peuterspeelgroep van KiWi biedt VVE aan. Kinderen die in aanmerking komen voor VVE kunnen vier dagdelen naar de peuterspeelgroep in plaats van twee. Daardoor krijgen zij extra veel (taal)activiteiten aangeboden. De ontwikkeling wordt hiermee al vroeg gestimuleerd en het risico op achterstanden verkleind.

VVE-beleid gemeenten en rijk

Voor peuterspeelgroepen en VVE is subsidie beschikbaar vanuit het rijk en vanuit gemeenten. Veel gemeenten hebben al jarenlang een VVE-beleid met als doel om kinderen, die een steuntje in de rug nodig hebben bij hun(taal)ontwikkeling, zo goed mogelijk voor te bereiden op de basisschool. Zodat ze met zo weinig mogelijk achterstanden naar groep 3 kunnen.

Voor de peuterspeelgroepen en VVE in Westerwolde en Pekela ontvangt KiWi gemeentelijke subsidie. Elke gemeente heeft hiervoor eigen regels en eisen. Daardoor kunnen er tussen gemeenten verschillen zijn, bijvoorbeeld in de hoogte van de ouderbijdrage of vanaf welke leeftijd een peuter naar de peuterspeelgroep mag. Op de website van KiWi is hierover informatie te vinden.

In de gemeente Oldambt heeft KiWi geen peuterspeelgroepen en VVE omdat deze gemeente hiervoor geen subsidie beschikbaar stelt. Wel heeft KiWi peutergroepen binnen de kinderdagopvang waar volgens de werkwijze en uitgangspunten van VVE gewerkt wordt.

---

¹ Voor- en vroegschoolse educatie richt zich op het voorkomen en bestrijden van ontwikkelingsachterstanden van jonge kinderen van twee tot vier jaar. Het doel is om kinderen een betere start te laten maken op de basisschool, dat kan een positief effect hebben op een verdere schoolloopbaan.

1. Wat is VVE?

Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) richt zich op het voorkomen en bestrijden van ontwikkelingsachterstanden van jonge kinderen van twee tot zes jaar. Het doel is om kinderen een goede start te laten maken op de basisschool met een positief effect op de verdere schoolloopbaan. Met voorschools bedoelen we de periode van 2,5 tot 4 jaar en met vroegschool wordt de periode in groep 1 en 2 van de basisschool bedoeld.

Als het consultatiebureau inschat dat de ontwikkeling van een kind minder goed verloopt, gaan ze hierover in gesprek met de ouders. Het consultatiebureau kan dan een VVE-indicatie geven waardoor een peuter extra dagdelen naar een peuterspeelgroep kan. Met een VVE-indicatie kunnen kinderen daar vier dagdelen (16 uur²) heen in plaats van twee dagdelen (8 uur). Voor de extra uren hoeven ouders niet te betalen.

De peuterspeelgroepen van KiWi voldoen aan de landelijke eisen die gesteld worden aan een VVE: de pedagogisch medewerkers zijn geschoold in een VVE-programma en beschikken over taalniveau 3F op alle onderdelen (spreken, gesprekken voeren, luisteren, lezen en schrijven).

1.1. De visie van KiWi op VVE

Ieder kind is uniek en, zoals in de inleiding is benoemd, KiWi wil elk kind het gevoel geven: 'Ik ben ik en dat is oké'. KiWi wil kinderen optimale ontwikkelingskansen bieden door voor hen veelzijdige en passende speel- en ontwikkelmogelijkheden te creëren. Dit geldt zeker voor kinderen met een VVE-indicatie. Omdat deze kinderen extra ondersteuning nodig hebben ligt de focus voor hen op het bieden van een gestructureerd aanbod om de ontwikkeling zo goed mogelijk te stimuleren. Het gaat dan om alle ontwikkelingsgebieden: taal, rekenen, sociaal-emotioneel en motorisch.

Kinderen leven in onze regio vaker dan elders in Nederland in armoede, van generatie op generatie. Daardoor groeit een relatief groot aantal kinderen in deze regio op in een thuissituatie waar veel zorgen zijn. De kans dat deze kinderen achterstanden in hun ontwikkeling oplopen is hier dan ook groter dan in de rest van Nederland. Het is belangrijk om juist deze kinderen vroegtijdig in beeld te hebben om hen enig perspectief te kunnen bieden. De peuterspeelgroep is vaak de eerste plek buitenshuis waar jonge kinderen wat langere tijd doorbrengen en waar ze in contact komen met andere (professionele) 'opvoeders'. Pedagogisch medewerkers leren het kind al op jonge leeftijd kennen en hebben zeer regelmatig contact met de ouders. Daardoor kan een eventuele kwetsbaarheid van kinderen en gezinnen vroegtijdig aan het licht komen. De signalerende rol kan ertoe bijdragen dat ouders en kinderen op tijd ondersteuning krijgen.

Juist omdat KiWi er is voor jonge kinderen kan zij hierin het verschil maken. Vanwege de grote rol in de vroegsignalering is KiWi dan ook een belangrijke partner in de samenwerking rondom het lokale jeugdbeleid.

Specifieke aandacht is er ook nodig voor de taalontwikkeling, omdat naar verhouding veel kinderen in onze regio opgroeien in een taalarme omgeving. Binnen KiWi, en zeker op de peuterspeelgroepen, zijn de pedagogisch medewerkers altijd bezig om de taalontwikkeling van de kinderen te stimuleren. Of ze nu lezen met de kinderen, gezamenlijk met hen eten of een buitenspel doen: in alles zit taal verweven zodat kinderen dit zoveel mogelijk aangereikt krijgen. Immers: hoe eerder de taalontwikkeling gestimuleerd wordt, hoe beter.

---

² Kinderen met een VVE-indicatie hebben wettelijk gezien gedurende anderhalf jaar (van 2,5-4 jaar) recht op een VVE-aanbod van in totaal 960 uur (60 weken x 16 uur).

1.2. Het VVE-aanbod

KiWi heeft peuterspeelgroepen in de gemeente Westerwolde en in de gemeente Pekela. KiWi biedt op alle peuterspeelgroepen VVE aan en op elke peuterspeelgroep wordt gewerkt met erkende VVE-programma's. Een beschrijving van de gebruikte VVE-programma's staat in hoofdstuk 3.

De gemeente Westerwolde heeft in vrijwel elk dorp een peuterspeelgroep, in totaal zijn er tien. Er wordt in de gemeente Westerwolde gewerkt met het VVE-programma Piramide. Op een aantal peuterspeelgroepen wordt dit aangevuld met 'Doe meer met Bas'. In Westerwolde kunnen kinderen van 2-4 jaar naar de peuterspeelgroepen en VVE.

In de gemeente Pekela heeft KiWi drie peuterspeelgroepen. Twee in Oude Pekela, in kindcentrum Feiko Clock, en één in Nieuwe Pekela, Kindcentrum De Linde. In de gemeente Pekela werken de peuterspeelgroepen met het programma Uk & Puk en Peuterplein. Beide sluiten aan op de methoden die worden gebruikt in de groepen 1 en 2 (Schatkist en Kleuterplein) en in groep 3 (Veilig Leren Lezen) op de basisscholen in Oude Pekela en Nieuwe Pekela.

In Pekela kunnen kinderen van 2,5 - 4 jaar naar de peuterspeelgroepen en VVE.

1.3. Doelgroep definitie

Gemeenten bepalen zelf welke kinderen in aanmerking komen voor een VVE-indicatie. Zij stellen hiervoor een zogenaamde doelgroepdefinitie op. Omdat KiWi VVE aanbiedt in verschillende gemeenten hebben we te maken met meerdere doelgroepdefinities.

1.3.1. Doelgroep definitie gemeente Westerwolde

- Kinderen die behoren tot de doelgroep van de nieuwe gewichtenregeling basisonderwijs;
- Kinderen die door JGZ/GGZ als risicokind worden beschouwd (kind- of gezinsfactoren);
- Kinderen die uitvallen op het taalscreeningsinstrument (via consultatiebureau);
- Kinderen met een aantoonbare (taal)achterstand, gesignaleerd door de intern begeleider en geïndiceerd door JGZ/GGZ.

1.3.2. Doelgroep definitief gemeente Pekela

De gemeente Pekela omschrijft de doelgroep als volgt: een peuter, die in aanmerking komt voor VVE op indicatie van Centrum Jeugd en Gezin, in samenwerking met het consultatiebureau/GGD Groningen.

2. Een rijke speel- en ontwikkelomgeving

Een rijke speel- en ontwikkelomgeving is een belangrijke voorwaarde om kwaliteit te kunnen bieden op de peuterspeelgroep en VVE. Puzzels, boeken, constructiemateriaal, knutselmateriaal, verkleedkleden moeten zichtbaar zijn voor kinderen en binnen hun bereik staan, want dit bevordert het eigen initiatief van kinderen tijdens het vrije spelen. De peuterspeelgroepen beschikken over een grote verscheidenheid aan materialen. Er zijn zowel echte materialen, materialen waarmee kinderen ontdekkingen kunnen doen als materialen die taal uitlokken.

Elke peuterspeelgroep ruimte beschikt over ten minste vijf goed ingerichte en afgebakende hoeken waarin de verschillende ontwikkelingsgebieden aan bod komen.

De groepsruimtes en de hoeken:

- In de **huishoek** wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling bevorderd, door het spelen van rollenspel, door samen te spelen, een rollenspel te bedenken en uit te voeren. Dit doet tegelijkertijd een beroep op de persoonlijkheidsontwikkeling van het kind;
- In de **bouwhoek** wordt de denkontwikkeling gestimuleerd en wordt een beroep gedaan op de ruimtelijke oriëntatie. Begrippen als hoog en laag, op, naast, onder komen voorbij. Hierbij worden ook de taalontwikkeling en de ontwikkeling op het gebied van voorbereidend rekenen gestimuleerd;
- In het **atelier** wordt de kunstzinnige ontwikkeling van het kind bevorderd. Kinderen zijn bezig met kleur, vorm, licht en ruimte. Hier wordt ook de fijne motoriek gestimuleerd, door te leren knippen, prikken en kleuren met stiften en potloden;
- In de **leeshoek** wordt de taalontwikkeling van het kind gestimuleerd. Kinderen kunnen zelf boekjes pakken en de geschreven wereld ontdekken, letters leren kennen, maar ook voorgelezen worden, waardoor de woordenschat wordt uitgebreid;
- In de **ontdekhoeke** wordt de ontwikkeling van de waarneming gestimuleerd en wordt de wereld verkend. Hier kan ook een zandtafel staan, waar kinderen ervaringen opdoen met bijvoorbeeld het vullen en legen van emmertjes en vormen maken. Dat bevordert de denkontwikkeling en heeft raakvlakken heeft met voorbereidende rekenactiviteiten;
- In de **relaxhoek** kunnen kinderen zich terugtrekken om tot rust te komen, wanneer zij daar behoefte aan hebben. Deze hoek bevordert de persoonlijkheidsontwikkeling van het kind. Het kind mag de ruimte nemen, letterlijk en figuurlijk, om tot bezinning te komen en te kunnen ontspannen.

De groepsruimtes in relatie tot de thema's:

Per thema wordt de groepsruimte aangepast: de ruimte wordt aangekleed met passende attributen en de themahoek of thematafel wordt opnieuw ingericht met voorwerpen en materialen die passen bij het thema. Ook de hoeken kunnen worden ingericht passend bij het thema. Zo kan de huishoek in de lente een bloemenwinkeltje zijn en kan de bouwhoek, bij het thema bouwen, uitgebreid worden met werkhandschoenen, een waterpas en een meetlint. De mogelijkheden zijn oneindig.

3. VVE-programma's

VVE-programma's zijn educatieve programma's, die zich richten op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden. VVE-programma's beginnen in een voorschoolse voorziening en lopen door tot en met groep 2 van de basisschool. Deze programma's hebben de focus met name op taal, maar daarnaast is er ook aandacht voor de andere ontwikkelingsgebieden.

Het werken met programma's zorgt ervoor dat peuters met een (taal)achterstand een gestructureerd aanbod krijgen, zodat ze een goede start op de basisschool kunnen maken.

Binnen de VVE-programma's is aandacht voor de brede ontwikkelingsstimulering van peuters in de grote groep, in de kleine groep en als kind individueel. In de themaplanning wordt inzichtelijk gemaakt hoe een thema wordt ingevuld, welke doelen worden gesteld en op welke wijze er aandacht is voor de zorg en begeleiding van kinderen.

Bij het werken met VVE-programma's hebben de pedagogisch medewerkers de belangrijkste rol. Hun kwaliteiten en vaardigheden staan voorop bij het stimuleren van de ontwikkeling van de kinderen, de VVE-programma's zijn hierbij ondersteunend.

In alle VVE-programma's wordt rekening gehouden met verschillen tussen kinderen. Bij elke activiteit zijn er mogelijkheden om het moeilijker of makkelijker te maken. Er zijn speciale activiteiten voor kinderen die extra ondersteuning of extra uitdaging nodig hebben.

Uit onderzoek blijkt dat de effecten afhankelijk zijn van de duur van het programma (zowel startleeftijd als intensiteit) en van de achtergrond van kinderen. De effecten zijn het sterkst voor kinderen in maatschappelijke achterstandssituaties.³

KiWi wil elk kind het gevoel geven: 'Ik ben ik en dat is oké.' De programma's voor voorschoolse educatie waar KiWi mee werkt passen bij deze visie. KiWi kent vier variaties: Piramide, Doe meer met Bas (beiden op de locaties in gemeente Westerwolde) en Uk & Puk en Peuterplein (locaties in Gemeente Pekela). Deze programma's zijn door het NJI⁴ erkend als VVE-programma. De programma's sluiten aan op methodes die in groep één en groep twee van de basisscholen worden gebruikt. Daarmee is de doorgaande lijn gewaarborgd.

3.1. Wat houdt het VVE- programma Piramide in?

Piramide is een educatieve methode voor kinderen van 2-7 jaar, waarbij kinderen de wereld spelenderwijs ontdekken. KiWi wil zoveel mogelijk aansluiten bij de spontane ontwikkeling van het kind (kindvolgend), omdat kinderen zich pas kunnen ontwikkelen wanneer ze zich goed voelen en wanneer er wordt afgestemd op hun behoeften en initiatieven. Piramide past helemaal bij dit uitgangspunt. Pedagogisch medewerkers gaan zoveel mogelijk uit van het initiatief van de kinderen. In een combinatie van spelen, werken en leren worden de kinderen gestimuleerd in hun ontwikkeling. De structuur van het programma biedt kinderen een veilige (speel)omgeving waarin ze zich prettig voelen. Hierdoor zullen de kinderen meer eigen initiatieven nemen in spel en wordt hun zelfstandigheid bevorderd.

Piramide gaat uit van drie intelligentiegebieden: hoofd, hart en hand, oftewel cognitieve, emotionele- en fysieke intelligentie. Deze gebieden hebben eigen specifieke karakteristieken, maar vertonen ook samenhang. Piramide kent acht ontwikkelingsgebieden.

---

³ Investeren in kinderen van 0-12 jaar, Slot en Leseman (2019)

⁴ NJI: Nederlands Jeugd Instituut

3.1.1. Acht ontwikkelingsgebieden

De acht ontwikkelingsgebieden komen altijd in samenhang aan bod. Zo leren kinderen prettig om te gaan met elkaar, te groeien naar zelfstandigheid en vooral ook veel plezier te hebben in het spel.

Persoonlijkheidsontwikkeling:

- Zelfredzaamheid, zelfstandigheid, zelfcontrole en doorzettingsvermogen. Zo groeien kinderen op tot zelfstandige individuen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling:

- Leren omgaan met zowel de eigen gevoelens als die van anderen. Het stimuleren van een sociaal en emotioneel ontwikkelde persoonlijkheid.

Motorische ontwikkeling:

- Grote en kleine ontwikkeling. Springen, mikken, dansen, maar ook omgaan met stiften, potloden en schaar. Dit is tegelijk een goede voorbereiding op het schrijven van letters en cijfers.

Kunstzinnige ontwikkeling

- Muzikale en beeldende ontwikkeling. Samen muziek maken en dansen. Creatief bezig zijn met kleur, vorm, licht en ruimte. Kinderen leren diverse materialen, zoals klei, verf, papier en textiel te gebruiken.

Ontwikkeling van de waarneming

- Voelen, proeven, ruiken zien en horen. Het stimuleren van alle zintuigen is een belangrijke voorwaarde om de wereld te ontdekken.

Denkontwikkeling en ontwikkeling van het rekenen

- Ordenen van kleuren en vormen, classificeren, serieren, maar ook omgaan met getallen, tellen en vergelijken, als voorbereiding op het leren rekenen.

Taalontwikkeling en de ontwikkeling van lezen en schrijven

- Communiceren met kinderen en volwassenen, woordenschat uitbreiden, interactief voorlezen. Kinderen worden uitgenodigd om te praten worden voorbereid op leren lezen en schrijven. De taallijn VVE is verwerkt in Piramide.

Oriëntatie op ruimte, tijd en wereldverkenning

- Benoemen van lichaamsdelen, de kamers in een huis, de buurt of op reis gaan. Kinderen exploreren de wereld om hen heen. Ook krijgen ze besef van volgorden waarin gebeurtenissen plaatsvinden.

3.1.2. Vier basisconcepten

Bij Piramide spelen vier basisconcepten een belangrijke rol, waarbij het kind altijd centraal staat:

1. Het initiatief van het kind;
2. Het initiatief van de pedagogisch medewerker;
3. De nabijheid. De ruimte moet veilig en vertrouwd zijn;
4. De afstand. De ruimte moet het kind uitnodigen en uitdagen.

Deze basisconcepten spelen een rol bij alles wat er gedaan wordt: de verzorging, de inrichting van de speel/leeromgeving, de opvoeding en de stimulering van de ontwikkeling van de kinderen. Er wordt door de pedagogisch medewerkers telkens een evenwicht en samenhang gezocht tussen deze vier hoekstenen in de omgang met en verzorging van de kinderen.

3.1.3. Vaste opbouw binnen elk thema

1. Oriënteren:

Deze stap gaat over het kinderen te laten richten op het thema en om ze in de sfeer te brengen. De activiteiten die uitgevoerd worden moeten zoveel mogelijk aansluiten bij ervaringen van de kinderen. Dit geeft de kinderen veiligheid en vertrouwen. Dit gebeurt altijd op een spelende manier.

Voorbeeld bij het thema lente: De pedagogisch medewerkers maken een wandeling met de kinderen. Tijdens het wandelen wijst de pedagogisch medewerker de kinderen op de zon die zo lekker schijnt, hoe dat voelt op je huid, op de sneeuwkllokjes, krokussen die boven komen en benoemt: De lente komt eraan!

2. *Demonstreren:*

Dit is de eerste leerstap. Het doel van het demonstreren is om heldere voorbeelden te geven van het onderwerp, zodat je een stabiele basiskennis kan ontwikkelen. Bij het demonstreren speelt waarneming een belangrijke rol. Kinderen moet kunnen proeven, ruiken, voelen en vooral dingen zien, en zo stimuleer je dit.

Voorbeeld bij het thema lente: De pedagogisch medewerker neemt verschillende bloembollen mee en laat deze in de kring zien en rondgaan. De kinderen bekijken de bollen, voelen eraan, ruiken eraan en vertellen aan elkaar wat ze ervaren. De pedagogisch medewerker stelt veel open vragen, herhaalt en vat samen wat de kinderen benoemen.

3. *Verbreden:*

Dit is bedoeld als begripsuitbreiding. Hierbij zoeken pedagogisch medewerkers naar relevante kenmerken bij meerdere voorbeelden. Ze moeten helder zijn, maar mogen ook wel wat moeilijker zijn. Hierbij komen ook de basisbegrippen weer aan bod en worden extra begrippen aangeboden. Bij verbreden wordt meer afstand genomen van het hier en nu.

Voorbeeld bij het thema lente: De bollen moeten gepoot worden. De pedagogisch medewerker laat de kinderen nadenken en benoemen wat er daarvoor nodig is. Welke materialen zijn nodig, welke handelingen moeten gebeuren? In welke volgorde moet het gebeuren?

4. *Verdiepen:*

Verdiepen heeft als doel om het geleerde, bij demonstreren en verbreden, verder op eigen wijze toe te passen in nieuwe situaties. Zo leren de kinderen zelf dingen op te lossen en een stapje hoger te denken (abstract).

Voorbeeld bij het thema lente: De pedagogisch medewerker gaat vragen wat een plantje, een bloembol, nodig heeft om te kunnen groeien. Wat heb jij nodig om te groeien? Wat zal een bloem nodig hebben om te kunnen groeien? De pedagogisch medewerker probeert door deze vragen te stellen het kind te laten nadenken over bijvoorbeeld oorzaak-gevolg en verbanden te leggen.

3.1.4. Een uitdagende omgeving

Piramide gaat ervan uit dat de pedagogisch medewerkers kansen benut en kansen creëert. Bij verzorgende activiteiten, zoals verschoneren, benutten zij het moment om een kind individuele aandacht te geven, afhankelijk van de behoefte van het kind. Er is dan ook volop gelegenheid om bijvoorbeeld de woordenschat van een kind uit te breiden. Ook bij activiteiten als samen eten en drinken worden kansen benut, bijvoorbeeld door kinderen aan te moedigen om onderling contact met elkaar te maken.

De inrichting van de groepsruimte kan veel invloed hebben op de kinderen. Een goed ingerichte ruimte, afgestemd op de pedagogische visie, zorgt ervoor dat kinderen zich veilig voelen en alle mogelijkheid hebben om zich te ontwikkelen. Bij het inrichten van de ruimte zijn er een aantal uitgangspunten waar rekening mee wordt gehouden. De ruimte moet rust uitstralen en is overzichtelijk ingedeeld, zodat kinderen makkelijk hun weg kunnen vinden. De ruimte is uitdagend zijn en er zijn genoeg elementen en materialen aanwezig om via spel op ontdekking en onderzoek te gaan. Er moeten mogelijkheden zijn om samen te zijn, want kinderen ontwikkelen zich in relatie tot andere mensen, en het moet mogelijk zijn om juist even alleen te zijn en zich terug te kunnen trekken.

3.2. Wat houdt het VVE- programma Uk & Puk in?

Uk & Puk is een totaalprogramma voor kinderen van 0-4 jaar. Spelen staat centraal in Uk & Puk, want spelen is ontdekken en spelen is groeien. Uk & Puk is geschikt voor meertalige groepen met kinderen van 0 tot 4 jaar. Uk & Puk biedt al deze kinderen uitdagende, speelse activiteiten waarmee ze actief en zelf ontdekkend bezig kunnen zijn. De activiteiten spelen in op de verschillende stadia van ontwikkeling waarin de kinderen zich bevinden.

Met Uk & Puk wordt aan de hand van thema's gewerkt. De diverse thema's, met bijbehorende uitdagende en speelse activiteiten voor iedere dag, stimuleren de verschillende ontwikkelingsgebieden van de kinderen: de spraak- en taalvaardigheid, sociaal-emotionele vaardigheden en motorisch en zintuiglijke vaardigheden. Ook geeft Uk & Puk de eerste rekenprikkel. Uk & Puk leert jonge kinderen zo nieuwe vaardigheden door actief bezig te zijn en lekker te spelen. Op deze manier legt Uk & Puk een stevige basis voor het basisonderwijs. Met Uk & Puk groeien ukken als het ware vanzelf toe naar groep 1.

3.2.1. Uk & Puk bevat de volgende uitgangspunten

- De activiteiten zijn bedoeld om de totale, brede ontwikkeling van kinderen te stimuleren;
- De activiteiten vinden plaats in bestaande situaties binnen het kindercentrum;
- De pedagogisch medewerkers krijgen aanwijzingen om een uitdagende speel- en leeromgeving te creëren;
- Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerkers bij het uitvoeren van de activiteiten aansluiten bij het kind;
- De eigen inbreng van het kind is een essentieel onderdeel in elke activiteit;
- De opzet van het programma Uk & Puk sluit aan bij het 'Pedagogisch kader kindercentra 0-4 jaar' en de 'Taallijn in het kinderdagverblijf'. Dezelfde uitgangspunten vormen de basis voor Uk & Puk.

3.2.2. Uk & Puk werkt thematisch

Uk & Puk bestaat uit tien thema's, voortkomend uit de directe belevingswereld van de kinderen. Ze spelen zich af in het hier-en-nu. De thema's zijn willekeurig uit te voeren door de pedagogisch medewerkers (met uitzondering van het thema *Welkom Puk!*, dit is een introductiethema). Elk thema neemt ongeveer zes weken in beslag. Om de doelen van het programma daadwerkelijk te bereiken worden minimaal zes thema's per jaar gedaan. Elk thema is volgens een vast stramien beschreven in een activiteitenkatern. Elk katern begint met een inleiding, gevolgd door twaalf activiteiten.

3.2.3. Uk & Puk kent een vaste opbouw binnen elk thema

De inleiding van het activiteitenkatern bestaat uit een aantal onderdelen:

1. *Wat gaan we doen?*
Hier staat kort omschreven waar het thema over gaat.
2. *Wat voor wie?*
In dit schema staat wat de peuters kunnen doen en hoe de pedagogisch medewerkers, tijdens welke terugkerende dagelijkse routines, terug kunnen grijpen op dit thema.
3. *Kansen creëren met de activiteiten*
Dit schema beschrijft welke activiteiten in het dagritme de pedagogisch medewerkers kunnen doen en in welk groepsverband (differentiatie grote groep, kleine groep, individueel).
4. *Vorbereiding*
Hier staan de algemene voorbereidingen voor het thema, zoals het inrichten van een themahoek, de planning die pedagogisch medewerkers moeten maken, of de taakverdeling voor activiteiten.
5. *Kansen grijpen bij de dagelijkse routines*
Hier staan suggesties voor activiteiten om in dagelijkse situaties in te bedden binnen het thema. Bijvoorbeeld tijdens het buitenspelen, het vrij spelen, in de kring of aan tafel.

6. *Overzicht van woorden*

In dit overzicht staan alle woorden die aangeboden worden in dit thema. De woorden zijn onderverdeeld in zelfstandige naamwoorden, werkwoorden en overige woorden.

7. *Waar werk je aan?*

Hierin staan de doelen beschreven waaraan pedagogisch medewerkers werken binnen het thema. De doelen zijn onderverdeeld per ontwikkelingsgebied, per leeftijdscategorie.

3.2.4. De activiteiten

Elk thema bevat twaalf activiteiten. De volgorde van deze zijn zelf te bepalen, behalve de introductie en afsluitende activiteit. De meeste thema's beginnen met een kringactiviteit. Elk thema bevat twee voorleesactiviteiten: het voorlezen in de kleine groep, gevolgd door de individuele voorleesactiviteit. Drie van de twaalf activiteiten vinden plaats in de grote groep, twee activiteiten doen de pedagogisch medewerkers individueel met een kind en de overige zeven activiteiten worden gedaan in een kleine groep van maximaal drie kinderen. Het is de bedoeling dat alle kinderen de activiteiten onder begeleiding van de pedagogisch medewerkers uitvoeren. Daarnaast is het belangrijk dat de pedagogisch medewerkers tijdens de hele duur van de activiteit in de buurt van de kinderen zijn om de kinderen doelgericht te begeleiden.

Opbouw van een activiteit:

Elke activiteit is volgens een vast stramien beschreven:

- Bij elke activiteit is een passend symbool gekozen. Aan de hand van het symbool kan de pedagogisch medewerker zien tijdens welk moment, op welke manier, de activiteit het beste kan worden uitgevoerd. Zo kan een activiteit gedaan worden tijdens een eet/drink moment, tijdens het voorlezen, of tijdens de kring. Organisatorische zaken staan duidelijk beschreven: wat ga je doen, voor wie, wanneer, hoe, wat heb je daarvoor nodig, wat moet je doen in je voorbereiding. En er is beschreven welke tien woorden worden aangeboden tijdens deze activiteit.
- Elke activiteit start met een introductie, waarbij kinderen worden geprikkeld en gemotiveerd om mee te gaan doen. Pedagogisch medewerkers roepen achtergrondkennis op, breiden kennis uit en leggen eventueel begrippen uit die kinderen lastig vinden.
- Na de introductie volgt de kern, deze is gedifferentieerd per leeftijdscategorie, zowel voor wat betreft de activiteiten als voor het aanbod van de woorden. Alle tien de woorden moeten worden aangeboden. Er wordt gewerkt aan alle eerdergenoemde ontwikkelingsgebieden; de doelen staan omschreven.
- Na de kern volgt de uitbreiding. Hier staan aanwijzingen om de activiteit verder uit te breiden. Tijdens dit onderdeel van de activiteit werken de pedagogisch medewerkers nogmaals aan de verschillende ontwikkelingsdoelen. Ook worden een aantal extra woorden aangeboden.
- Tijdens de afsluiting is er een terugkoppeling van dat, wat er is aangeboden. De pedagogisch medewerkers controleren of de kinderen de activiteit hebben begrepen en kijken welke woorden kinderen al kennen en kunnen gebruiken. Ook het herhalen van de activiteit en het opruimen van de gebruikte spullen zijn onderdelen van het afsluiten van een activiteit.
- Elke activiteit biedt de mogelijkheid tot differentiatie. Er zijn aanwijzingen om de (taal)ontwikkeling van oudere en/of meer (taal)vaardige kinderen te stimuleren. De pedagogisch medewerkers dagen deze kinderen uit met varianten op een hoger niveau.
- Per activiteit zijn er, ter aanvulling of uitbreiding, ideeën en suggesties voor activiteiten beschreven, die goed aansluiten op de inhoud van de activiteit.
- Per activiteit, per leeftijdscategorie, zijn de doelen helder omschreven. Bij elk doel is aangegeven tot welk ontwikkelingsgebied het behoort.

Benodigde vaardigheden:

Voor elke activiteit zijn vier interactievaardigheden beschreven voor de pedagogisch medewerkers richting de kinderen:

- Structuur bieden en grenzen stellen;
- Informatie en uitleg geven;
- Emotionele ondersteuning bieden;
- Respect voor autonomie.

De kern is dat pedagogisch medewerkers een positieve houding ten opzichte van elk kind hebben. De pedagogisch medewerkers zorgen ervoor dat elk kind de kans krijgt om eigen inbreng te hebben bij de activiteiten. En dat alle kinderen gelegenheid krijgen om te reageren op dat wat er om hen heen gebeurt.

3.2.5. Uk & Puk differentieert naar leeftijd en ontwikkeling

Elke activiteit differentieert op leeftijd en ontwikkeling. Als leeftijdsindicatie is voor baby's 0 tot 1,5 jaar aangehouden; voor dreumesen van 1,5 tot 2,5 jaar en voor peuters van 2,5 tot 4 jaar. De doelen verschillen per categorie. De indeling hiervan is niet statisch, want het ene kind is nu eenmaal verder in zijn ontwikkeling dan het andere kind.

3.2.6. Het belang van een rijke speel- en leeromgeving

Inrichting en materiaalkeuze hebben veel invloed op het spel van kinderen. Bij de inrichting van de ruimte biedt Uk & Puk belangrijke aandachtspunten en richtlijnen, voor zowel de inrichting van de ruimte als de themahoek. Deze aandachtspunten zetten pedagogisch medewerkers aan tot nadenken en het nemen van de juiste beslissingen bij het inrichten van de ruimte en de (thema) hoek(en).

3.2.7. Puk

Puk is het speelkameraadje van de kinderen. Puk maakt altijd wel iets mee wat de kinderen herkennen. Puk biedt troost en is een vriendje bij wie kinderen zich veilig voelen. Met andere woorden: kinderen kunnen zich identificeren met Puk. Puk heeft in de meeste activiteiten een rol. Via Puk kunnen de pedagogisch medewerkers kinderen betrekken bij een activiteit en kunnen ze op een veilige en speelse manier interactie met de kinderen uitlokken.

3.3. Wat houdt het VVE-programma 'Doe meer met Bas' in?

Het VVE-programma Doe meer met Bas richt zich op de ontwikkeling van kinderen van 2,5 tot 6 jaar. De ontwikkelingsdomeinen die in het programma aan bod komen zijn taal, voorbereiden rekenen, wereldoriëntatie, sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek. Binnen "Doe meer met Bas" krijgt vooral de taal van de kinderen veel nadruk, vanwege het grote belang ervan voor kinderen. Een goede beheersing van de taal is één van de belangrijkste voorspellers als het gaat om schoolsucces voor de kinderen. Hoe eerder en hoe meer taal bij kinderen wordt gestimuleerd hoe beter het is. "Doe meer met Bas" biedt hiervoor goede mogelijkheden met als meest kenmerkend materiaal de prentenboeken en bijbehorende vertelplaten. Elk thema wordt aangeboden in samenhang met het bijbehorende prentenboek en de vertelplaat.

3.3.1. Kernaspecten

Het programma heeft als kernaspecten:

- Spelend leren;
- Voorgelezen (niet alleen in de kring);
- Een leeshoek, waar samen gelezen wordt;
- Werken met grote en kleine groepjes en kringen;
- Woordenschat is de basis;
- Kringgesprekken zijn belangrijk;

- Pedagogisch medewerkers stellen goede, open vragen;
- Voor voorbereiden rekenen ligt de nadruk op het aanleren van begrippen;
- Samenwerking met ouders is belangrijk.

De peuterspeelgroepen van KiWi gebruiken 'Doe meer met Bas' als aanvulling op Piramide. Juist wanneer blijkt dat een extra impuls nodig is op het gebied van taal is deze methode een waardevolle toevoeging.

3.4 Wat houdt het VVE-programma 'Peuterplein in?'

Peuterplein stimuleert de ontwikkelingsgebieden die voor peuters belangrijk zijn: taal, voorbereidend rekenen, bewegen, fijne motoriek, muziek, wereldoriëntatie en sociaal-emotionele ontwikkeling. Het pakket kan in heterogene groepen worden gebruikt, met kinderen van verschillende leeftijd en verschillend taalniveau. Peuterplein is ontwikkeld volgens de richtlijnen voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE).

Peuterplein heeft een optimale doorgaande leerlijn naar de bestaande kleuterpakketten zoals Kleuterplein, Schatkist en Piramide. Ook de handpop Raai de Kraai verhuist met de kinderen mee. Als de peuters naar groep 1 van de basisschool gaan, fladdert Raai vrolijk met ze mee van Peuterplein naar Kleuterplein.

3.4.1. Werken met thema's

Peuterplein is opgebouwd uit acht aansprekende thema's, met steeds een themaverhaal. Een thema biedt voldoende stof voor drie tot vier weken. De volgorde van de thema's kunnen de pedagogisch medewerkers zelf bepalen. Elk thema bestaat uit zestien losse activiteiten die afwisselend 5 tot 30 minuten duren. Ook de activiteiten zijn binnen het thema in willekeurige volgorde in te zetten. In elk thema zijn alle ontwikkelingsgebieden verwerkt. De thema's zijn gericht op de directe wereld om het kind heen.

Peuterplein bestaat uit de volgende thema's: lente, zomer, herfst, winter, water, huisdieren, je lichaam en familie.

3.4.2. Ontwikkelingsgebieden en activiteiten

Peuterplein stimuleert de ontwikkelingsgebieden die voor peuters belangrijk zijn: taal, voorbereidend rekenen, bewegen, fijne motoriek, muziek, wereldoriëntatie en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Bij elke activiteit in Peuterplein is steeds één ontwikkelingsgebied het belangrijkste: bijvoorbeeld rekenen of beweging. Dat ontwikkelingsgebied staat in de themakaternen bij elke les met een pictogram aangeduid. De pedagogisch medewerker ziet in één oogopslag aan welk ontwikkelingsgebied doelgericht gewerkt kan worden. Door deze aanpak is er ook de mogelijkheid om extra aandacht aan een ontwikkelingsgebied te besteden. De activiteiten van Peuterplein duren 5 tot 30 minuten. Ze vinden altijd plaats in een van deze werkvormen: De hele groep (maximaal 16 peuters) of de kleine groep (4 of 5 peuters).

3.4.3. Raai de Kraai

Binnen Peuterplein is Raai de Kraai het centrale middelpunt. Raai de Kraai is een handpop en wordt voor de kinderen een veilig en vertrouwd figuur: met Raai de Kraai gaan de peuters spelenderwijs op avontuur en worden samen de avonturen beleefd. Raai de Kraai verhuist met de kinderen mee: Als de peuters naar groep 1 van de basisschool gaan, fladdert Raai vrolijk met ze mee van Peuterplein naar Kleuterplein.

4. Hoe zorgt KiWi ervoor dat elk kind in beeld is?

Op de peuterspeelgroepen wordt de ontwikkeling van de peuters doorlopend gevolgd door middel van observaties, vanaf 24 maanden tot vlak voor vertrek. De observaties worden in objectieve termen digitaal bijgehouden in het kindvolgsysteem in Konnect (het oudercommunicatiepakket waarbinnen KiWi ook de module Kindvolgsysteem gebruikt). Het observatie instrument is bedoeld als hulpmiddel om te zien welke begeleiding en activiteiten bij de (zone van naaste) ontwikkeling van een kind passen. KiWi gebruikt hiervoor de leer- en ontwikkelingslijnen 0-4 jaar, die naadloos aansluiten op het leerlijnenpakket 4-7 jaar in ParnasSys (het volgsysteem dat de meeste basisscholen gebruiken).

Tijdens het kennismakingsgesprek (zie § 6.6.1) vult de pedagogisch medewerker samen met de ouders een gespreksformulier in. Op dit formulier worden kind-, ontwikkelings- en opvoedingskenmerken genoteerd. Op deze manier kan KiWi een beeld schetsen van de beginsituatie. De pedagogisch medewerker zorgt ervoor dat de informatie uit het gesprek in Konnect komt te staan, zodat ook de andere pedagogisch medewerkers van het team de informatie kunnen lezen.

4.1 Mentorschap

De mentor voert de structureel geplande observaties en oudergesprekken uit. De mentor is direct betrokken bij de ontwikkeling van het kind en heeft daardoor een belangrijke rol. De combinatie van ontwikkelingsgericht werken en de inzet van de mentor maakt dat de ontwikkelstappen van kinderen goed gevolgd worden.

4.2 Het kindvolgsysteem

Voor het vastleggen van de observatiegegevens werkt KiWi met Konnect. Dit (digitale) kindvolgsysteem maakt het voor pedagogisch medewerkers mogelijk om zowel de ontwikkelingslijnen van individuele kinderen vast te leggen en te bekijken als die van een groep kinderen. De ontwikkelingslijnen zijn onderverdeeld in vier ontwikkelingsgebieden:

- Sociaal-emotionele ontwikkeling;
- Motorische ontwikkeling;
- Taalontwikkeling;
- Rekenontwikkeling.

Door de online mogelijkheden van Konnect kunnen de observatiegegevens op eenvoudige wijze gedeeld worden met ouders. Konnect is verbonden met ParnasSys, het volgsysteem dat op veel basisscholen wordt gebruikt. Dit maakt het delen van kennis en de informatieoverdracht van peuterspeelgroep/VVE naar het basisonderwijs makkelijker en zorgt voor een vloeiende overgang voor kinderen.

Indien nodig kunnen pedagogisch medewerkers CITO-toetsen afnemen. Dit gebeurt alleen als de pedagogisch medewerkers het van toegevoegde waarde vinden, het is maatwerk. Het afnemen van CITO-toetsen gaat altijd in overleg met ouders.

4.3 Inzicht in de ontwikkeling van kinderen

Observaties geven informatie over de taalontwikkeling, de rekenontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling. De gegevens maken inzichtelijk of de ontwikkeling verloopt volgens verwachting, achterblijft of juist een voorsprong laat zien. Op deze manier wordt duidelijk welke ontwikkelingsgebieden meer aandacht vereisen.

Een aantal voorbeelden van observatiepunten zijn:

- Taalontwikkeling, o.a. de uitspraak, het taalbegrip en de belangstelling voor geschreven taal;

- Oriëntatie, o.a. het herkennen van vormen en kleuren, het verkennen van cijfers middels liedjes en spelletjes; Sociaal-emotionele ontwikkeling, o.a. de mate van welbevinden en zelfvertrouwen;
- Speel- en leergedrag, o.a. de spanningsboog, de mate van betrokkenheid en doorzettingsvermogen;
- Werken, o.a. de mate van taakgerichtheid, motivatie en initiatief hierin.
- Centrale tafel- en kringactiviteiten, o.a. de mate van betrokkenheid, instructiegerichtheid en het om kunnen gaan met regels en afspraken tijdens deze centrale activiteiten.
- Motoriek, o.a. grove motoriek, fijne motoriek, maar ook of het kind plezier beleeft aan bewegingsactiviteiten.
- Zelfredzaamheid, o.a. de mate waarin het kind zelfstandig kan eten en drinken en kan participeren aan het aan- en uitkleden.

Op basis van de observaties krijgen de peuters met een VVE-indicatie een persoonlijk ontwikkelplan, uitgewerkt in een activiteitenaanbod. Daarin staat precies welke activiteiten de peuters per dag krijgen aangeboden. De pedagogisch medewerkers stemmen hun (pedagogisch educatief) handelen hierop af, zowel voor individuele kinderen als voor de groep.

4.4 Persoonlijk ontwikkelplan

In het persoonlijk ontwikkelplan van kinderen staat de ondersteuningsvraag beschreven, het doel, het tijdsplan en welke activiteiten nodig zijn om het doel te bereiken. Ook wordt omschreven welke route er gevolgd wordt, hoe de taken verdeeld zijn en er wordt een tijdsplan afgesproken. Een keer in de drie maanden worden deze plannen besproken en bijgesteld tijdens de kindbesprekingen, in aanwezigheid van de pedagogisch medewerker (mentor), de pedagogische coach en/of de intern begeleider. De mentor houdt de ouders op de hoogte van de uitkomsten van de kindbesprekingen en onderhoudt zo contact met hen over de ontwikkeling van hun kind.

Voorbeeld:

- *Hulpvraag: Help mij om de kleuren te kennen*
Doel: het kind kent over 3 maanden de primaire en secundaire kleuren.
Activiteit: Voor elk eetmoment zingen we het kleurenlied en elk kind krijgt een beker met de kleur die op dat moment gezongen wordt.
Na afloop van de periode wordt in de kindbespreking besproken of het doel is bereikt. Zo niet, moeten er andere middelen of activiteiten worden ingezet of moet er meer ondersteuning komen vanuit de Interne Begeleiding of een orthopedagoog.

4.5 Groepsobservaties

De pedagogisch medewerkers observeren ook de groep als geheel. Zij observeren de sfeer in de groep, het spelen, de activiteiten, het gebruik van de ruimte, de relaties van kinderen onderling en hun betrokkenheid op elkaar, de structuur in de groep en de regels.

Deze observatiegegevens vormen de basis voor een gericht aanbod op de groepen. Het is het fundament voor de afstemming van het pedagogisch en educatief handelen van de pedagogisch medewerkers. De uitkomsten laten zien aan welke ontwikkelingsgebieden meer aandacht gegeven moet worden. Dat kan op individueel niveau zijn of op groepsniveau.

Voorbeelden:

- *Het kan zijn dat een kind zich nog niet zo goed kan handhaven in de groep. Het kind is teruggetrokken en speelt niet met andere kinderen. Uit de observaties blijkt dat het kind niet goed weet hoe hij/ zij moet spelen. De pedagogisch medewerker stimuleert het kind door eerst met hem of haar mee te spelen en te laten zien wat je met speelgoed kunt doen. Daarna betreft ze daar ook andere kinderen bij.*

- *Het valt de pedagogisch medewerker op dat meerdere kinderen de begrippen “hoog” en “laag” niet goed kennen. Ze bedenkt een groepsspel waarbij de kinderen met plastic bekertjes een “hoge” toren en een “lage” toren mogen stapelen. Ze stelt daarbij vragen als: welke toren is het hoogst, welke het laagst? En als ik er nu een beker afpak, welke is dan het laagst?*

4.6 Ondersteuning bij zorgvragen

Wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van kinderen zijn er verschillende manieren om aan de pedagogisch medewerkers en/of de ouders ondersteuning te bieden. Dit is vastgelegd in een zorgstructuur (zie bijlage 1). In de zorgstructuur worden de verschillende stappen omschreven en zijn een aantal formulieren opgenomen die gebruikt worden tijdens het proces.

Bij zorgvragen is er ondersteuning van de intern begeleider (ib-er). Bij de uitvoering van het stappenplan kan de pedagogisch medewerker ondersteund worden door de pedagogisch coach.

4.6.1 Video Interactie Begeleiding

Op de peuterspeelgroepen maken we gebruik van Video Interactie Begeleiding (VIB). Met behulp van videobeelden leren pedagogisch medewerkers het gedrag van kinderen beter te begrijpen. VIB heeft als doel om de communicatie met kinderen te verbeteren. Pedagogisch medewerkers krijgen meer inzicht in de basiscommunicatie, zoals het herkennen en volgen van initiatieven van kinderen en oog hebben voor non-verbale communicatie.

Bij het terugkijken van de beelden worden ouders altijd uitgenodigd, daardoor krijgen ook zij meer inzicht in de ontwikkeling van hun kind.

4.6.2 Signaleren

Vroegsignalering bij jonge kinderen is een belangrijk aandachtspunt binnen VVE op de peuterspeelgroepen. De pedagogisch medewerkers observeren de peuters voortdurend en maken structureel gebruik van het observatie instrument. Daardoor kunnen zij op tijd signalen herkennen wanneer de ontwikkeling niet helemaal goed verloopt. Bij zorgen worden deze eerst tijdens het groepsoverleg besproken. Er vindt dan collegiale consultatie plaats. De pedagogisch medewerkers wisselen met elkaar informatie uit en adviseren elkaar. Hierbij kunnen ze ondersteuning inroepen van de intern begeleider en van de pedagogische coach.

Ouders kunnen ook zelf hun zorgen aankaarten bij de pedagogisch medewerkers. Als het nodig is kan er besloten worden om de intern begeleider te vragen mee te kijken naar het kind, dit gebeurt altijd na toestemming van ouders. Zo nodig verwijst KiWi de ouders door naar een hulpverleningsinstantie zoals de huisarts, consultatiebureau, GGD, CJG, logopedist, fysiotherapeut.

4.6.3 Interne begeleiding

Bij zorgen over de ontwikkeling van een kind kan de intern begeleider (ib-er) de pedagogisch medewerkers begeleiden. Na toestemming van ouders kan zij gevraagd worden om een kind te komen observeren in de groep. De intern begeleider kan tips en adviezen geven en zorgt voor eventuele verdere begeleiding. Wanneer de zorgvraag zodanig is dat de deskundigheid die KiWi in huis heeft ontoereikend is, zal deze kennis in huis worden gehaald. Dit wordt altijd besproken met de ouders.

De intern begeleider ondersteunt de pedagogisch medewerkers ook bij het zorgvuldig overdragen van peuters met een VVE-indicatie naar de basisschool.

4.6.4 Pedagogische coaching

De pedagogisch coach/beleidsmedewerker draagt bij aan de kwaliteit van het aanbod van KiWi. Zij coacht de pedagogisch medewerkers bij hun werkzaamheden en helpt hen bij het verder ontwikkelen van hun eigen kennis en vaardigheden, waardoor het pedagogisch handelen beter afgestemd wordt op de behoeftes van het kind of de groep. Het geven en krijgen van feedback en het reflecteren op het eigen handelen zijn belangrijke onderdelen van deze coaching.

Met betrekking tot VVE richt de pedagogische coaching zich op het behalen van de doelstellingen van VVE, zowel op beleidsmatig niveau (het VVE-beleid en het pedagogisch beleid) als op uitvoerend niveau: de kwaliteit van het pedagogisch en educatief handelen van de pedagogisch medewerkers. De pedagogisch coach signaleert eventuele verbeterpunten naar aanleiding van het pedagogisch handelen en de wijze waarop VVE-programma's worden uitgevoerd. Verbeterpunten worden omgezet in (beleidsmatige) adviezen voor zowel pedagogisch medewerkers als het management. Uiteindelijk is het doel om voor elke peuter een rijke speel- en leeromgeving te creëren met vakbekwame medewerkers, zodat de ontwikkeling van het kind zo optimaal mogelijk kan plaatsvinden.

4.6.5 VE- Coach

Vanaf 1 januari 2022 dient de kinderopvang, dient KiWi, voor de verhoging van de kwaliteit van Voorschoolse Educatie (VE) een pedagogisch beleidsmedewerker in te zetten. Deze medewerker richt zich op de ontwikkeling en implementatie van het beleid en/of de coaching van beroepskrachten in de VE (op de peuterspeelgroepen van KiWi). De VE coach draagt bij aan het verhogen van de ouderbetrokkenheid, verbeteren van het pedagogisch educatief handelen van de pedagogisch medewerkers en draagt in hoge mate bij aan de kwaliteitsontwikkeling van het aanbod op de peuterspeelgroepen. De VE-coach richt zich op het verhogen van de kwaliteit van het opbrengst bewust werken op de peuterspeelgroepen: van het verzamelen van observaties, naar het formuleren van passende doelen, naar een passend aanbod / groepsplannen en persoonlijke ontwikkelplannen van de peuter, naar het uitvoeren, bijstellen en evalueren van de plannen. De VE coach vervult tot slot schakelfuncties:

- tussen kinderopvang en onderwijs (draagt bij aan het tot stand brengen van een soepele doorgaande lijn voor elk kind);
- tussen het gemeentelijk beleid, het VVE beleid van KiWi en de uitvoer op de werkvloer.

KiWi zal het jaar 2022 benutten om deze nieuwe functie de juiste inhoud te geven binnen het team van pedagogisch coaches en de intern begeleider.

4.6.6 Logopedische screening

In de gemeente Westerwolde kunnen peuters, tijdens de periode op de peuterspeelgroep, één keer geobserveerd worden voor hun taalontwikkeling. Dit gebeurt door een logopedist. Hiervoor geven ouders eerst toestemming.

Het doel van deze logopedische screening is om de taal- en spraakontwikkeling van het kind in kaart te brengen. Als daar aanleiding voor is kan de logopedist ouders en pedagogisch medewerkers adviseren over mogelijkheden voor verdere observatie en/of behandeling. De Gemeente Pekela heeft geen preventieve logopedie beschikbaar gesteld voor 2022 voor de peuters.

5 Hoe zorgt KiWi voor een doorgaande ontwikkelingslijn naar de basisschool?

KiWi werkt nauw samen met het basisonderwijs in de gemeenten om gezamenlijk een doorlopende ontwikkelingslijn te realiseren voor kinderen van 0-12 jaar, zodat kinderen zich zonder onnodige drempels kunnen ontwikkelen. De locaties voor de peuterspeelgroepen van KiWi zijn altijd in of in de buurt van basisscholen. Zo kan VVE zoveel mogelijk in de directe nabijheid van basisscholen aangeboden worden. De kracht van VVE zit 'm in de samenwerking met de leerkrachten van groep 1 en 2.

5.1 Inhoudelijke samenwerking

KiWi heeft te maken met drie verschillende gemeenten en met meerdere schoolbesturen. Daardoor kan de samenwerking met de basisscholen per locatie verschillend zijn. In de locatiewijzers staat specifieke informatie over de manier waarop de desbetreffende locatie samen met de bijbehorende basisschool invulling geeft aan het waarborgen van de doorgaande ontwikkelingslijn.

Voor alle locaties geldt dat KiWi voortdurend met de samenwerkende partners op zoek is naar versterking van de doorgaande ontwikkelingslijn, zowel in aanbod, pedagogisch en educatief handelen, ouderbeleid en kwaliteitszorg.

De keuze van KiWi, om een nieuw kindvolgsysteem te implementeren dat past bij het meest gebruikte systeem op basisscholen, is een voorbeeld van het verstevigen van de samenwerking met het basisonderwijs.

Formele afspraken over de doorgaande ontwikkelingslijn zijn er met de gemeente Westerwolde, de gemeente Pekela en met het bestuur van het openbaar primair onderwijs in Oost Groningen (SOOOG).

- *Westerwolde*
De peuterspeelgroepen in de gemeente Westerwolde zijn gehuisvest in basisscholen of gebouwen in de nabijheid van de basisschool, dit zorg ervoor dat er met regelmaat contact is. De kleinschaligheid van de dorpen maakt dat onderlinge contacten laagdrempelig en warm zijn, ons kent ons, wat de doorgaande lijn naar de basisschool positief beïnvloedt. In de gemeente Westerwolde zijn afspraken over de doorgaande ontwikkelingslijn en over resultaatafspraken VVE vastgelegd in een convenant, ondertekend door de gemeente, voorschoolse organisaties en het basisonderwijs (zie bijlage 2 en bijlage 3).
- *Pekela*
Er is met regelmaat inhoudelijk en praktisch overleg tussen de pedagogisch medewerkers en de leerkrachten, intern begeleider en directies van de basisscholen waar mee wordt samengewerkt.
De gemeente Pekela heeft als bepaling dat voor de overdracht gebruik wordt gemaakt van het gemeentelijk overdrachtsformulier. Dit document is in 2014 opgesteld en sindsdien niet aangepast aan het actuele (landelijke) VVE-beleid.
- *SOOOG*
In 2018 heeft KiWi met SOOOG (Stichting Openbaar Onderwijs Oost-Groningen) de intentieverklaring '*Het Integraal Kindcentrum, toekomstperspectief voor onderwijs en opvang*' getekend. Samen wordt toegewerkt naar voorzieningen voor kinderen van 0-12 jaar met een totaalaanbod op het gebied van onderwijs en kinderopvang, vanuit het uitgangspunt: 'één pedagogische- en educatieve visie, met één programma voor spelen en leren, uitgevoerd door één team dat bestaat uit medewerkers van onderwijs en kinderopvang'.

5.2 Overdracht van peuterspeelgroep naar de basisschool

Als kinderen de overstap maken van peuterspeelgroep naar basisschool vindt er een overdracht van informatie plaats. Er is altijd eerst een gesprek met ouders, zij moeten voor de overdracht van deze informatie toestemming geven.

Omdat het (digitale) kindvolgsysteem Konnect goed aansluit op de kindvolgsystemen van de basisscholen vindt de overdracht steeds meer digitaal plaats. Na de toestemming van ouders kan de informatie eenvoudig van kinderopvang naar het basisonderwijs overgedragen worden. Dit zorgt voor een vloeiende overgang voor kinderen.

Voor peuters met een VVE-indicatie is er altijd een 'warme overdracht', d.w.z. dat er een mondeling gesprek plaats vindt in aanwezigheid van de mentor, de ouder(s) en de leerkracht van groep 1 van de basisschool waar het kind naar toe gaat.

6 Hoe zorgt KiWi ervoor dat ouders betrokken zijn?

Er is sprake van ouderbetrokkenheid als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich gedeeld verantwoordelijk voelen voor de ontwikkeling en educatie van hun kind. Ouderbetrokkenheid speelt zich vooral thuis af. De wisselwerking tussen ouders en pedagogisch medewerkers is van belang voor de ontwikkeling van het kind. Als ouders thuis, in aansluiting op wat het kind op de peuterspeelgroep doet, ook met hun kind bezig zijn, heeft dit een positief effect op de ontwikkeling van het kind.

6.1 Oudercontacten

Ouders en pedagogisch medewerkers werken samen om de ontwikkeling van het kind te bevorderen. Ouderbetrokkenheid is bij KiWi erg belangrijk, zeker bij het aanbieden van VVE. Het contact tussen de ouders en de pedagogisch medewerkers moet goed zijn. KiWi besteedt daarom veel zorg en aandacht aan het opbouwen van een goede band met ouders, zodat ouders hun kind met een goed gevoel naar de peuterspeelgroep brengen.

6.1.1 Kennismakingsgesprek

Na aanmelding bij de peuterspeelgroep heeft een pedagogisch medewerker een kennismakingsgesprek met de ouders. Deze pedagogisch medewerker is in de meeste gevallen ook de mentor van het kind. Een kennismakingsgesprek gebeurt bij voorkeur in de thuissituatie, maar kan ook op de locatie van KiWi plaatsvinden.

Tijdens het gesprek vertelt de pedagogisch medewerker over de dagindeling, de VVE-programma's en de activiteiten op de peuterspeelgroep. Om zo goed mogelijk aan te sluiten bij de thuissituatie is het belangrijk dat ouders zelf ook allerlei dingen over hun kind vertellen, zoals gezinssamenstelling en lievelingsspeelgoed. Zo wordt duidelijk welke aandachtspunten er zijn bij de ontwikkeling van het kind. In het gesprek legt de pedagogisch medewerker uit wat het mentorschap bij KiWi betekent, wat ouders en kinderen kunnen en mogen verwachten van de mentor en op welke wijze de pedagogisch medewerkers en de ouders elkaar gaan informeren.

6.1.2 Contactmomenten

Overdracht tijdens halen en brengen

Tijdens het halen en brengen van de peuters is er altijd een overdracht tussen de ouders en pedagogisch medewerkers. Een dagdeel op de peuterspeelgroep start met een inloop. Ouders kunnen samen met hun kind een puzzel maken, even met andere ouders praten (het sociale aspect) of iets specifiek vragen aan een pedagogisch medewerker. Ook zien zij tijdens deze momenten hoe de interactie van de pedagogisch medewerker is richting de kinderen en hoe het kind door de pedagogisch medewerker wordt gestimuleerd tijdens een activiteit. De pedagogisch medewerker heeft in deze een voorbeeldfunctie voor ouders.

Oudergesprekken

Tijdens de periode dat een kind de peuterspeelgroep bezoekt krijgen ouders minimaal jaarlijks de mogelijkheid om een uitgebreid gesprek met de mentor van hun kind te hebben. Het eerste gesprek is het kennismakingsgesprek (zie § 6.1.1). Zes weken na de start van de peuter op de peuterspeelgroep worden de ouders uitgenodigd om deze eerste periode te evalueren aan de hand van de dagelijkse observaties, die de pedagogisch medewerkers hebben gedaan en die in het kindvolgsysteem zijn vastgelegd. Wanneer het kind ongeveer 3 jaar is krijgen ouders opnieuw een uitnodiging voor een gesprek. De ontwikkeling van het kind wordt dan besproken aan de hand van het observatie instrument dat KiWi gebruikt. Aan ouders wordt in deze gesprekken ook het belang uitgelegd om thuis aan de slag te gaan met hun kind. Er wordt besproken hoe ze dat kunnen doen en

op welke wijze ze de materialen, tips en adviezen van de peuterspeelgroep daarbij kunnen gebruiken. Daarnaast is er uiteraard altijd ruimte voor ouders om zelf bespreekpunten in te brengen. Rond de leeftijd van 3 jaar en 10 maanden, dus ongeveer twee maanden voor de overstap naar het basisonderwijs, wordt het overdrachtsformulier voor de basisschool met ouders besproken.

Oudercontacten voor peuters met een VVE-indicatie

Ouders van peuters met een VVE-indicatie krijgen, naast de hierboven beschreven oudergesprekken, elke drie maanden een uitnodiging voor een gesprek over de ontwikkeling van hun kind. Dit gebeurt aan de hand van het persoonlijk ontwikkelplan van hun kind. Samen met ouders wordt de extra ondersteuning die het kind heeft gekregen geëvalueerd en er wordt verteld hoe de ondersteuning verder gaat en wat daarbij verwacht wordt van ouders. Het persoonlijk ontwikkelplan kan, indien nodig, worden bijgesteld en aangevuld. Na overeenstemming ondertekenen ouders en de mentor het.

Van alle oudergesprekken worden gespreksverslagen gemaakt. Deze worden bewaard in het kinddossier en zijn altijd op te vragen door ouders voor inzage.

6.2 Ouders betrekken bij de VVE-activiteiten

KiWi betreft ouders zoveel mogelijk bij de peuterspeelgroep. Naar aanleiding van de thema's van het VVE-programma zijn er ouderbijeenkomsten en er zijn activiteiten waarin ouders informatie krijgen om de taalontwikkeling van hun kind te stimuleren.

Thema's

- Ouders worden op de hoogte gehouden van de thema's door middel van nieuwsbrieven;
- Ouders worden uitgenodigd om deel te nemen aan thema-activiteiten (bijvoorbeeld de afsluiting van het thema lente, door mee te doen aan een wandeling door de natuur);
- Ouders worden uitgenodigd voor ouderavonden met een specifiek thema (bijvoorbeeld over het belang van voorlezen en het verantwoord omgaan met sociale media);
- Er worden 'Doe-avonden' georganiseerd, dan worden ouders gevraagd om schoonmaak- of kluswerkzaamheden uit te voeren;
- Ouders worden gevraagd materialen te verzamelen voor een bepaald thema.

Taalstimulering:

- Ouders worden gestimuleerd om thuis te praten met hun kind over wat ze hebben gedaan op de peuterspeelgroep. Verteltassen met prentenboeken, bijbehorende materialen zoals knuffeltjes en kleine spelletjes, worden tweemaal per jaar aan ouders meegegeven, om het voorlezen te activeren en het plezier daarbij te stimuleren;
- Op de locaties worden regelmatig ouderochtenden georganiseerd voor ouders van VVE-geïndiceerde kinderen. Ouders van reguliere peuters zijn ook welkom als er voldoende plaats is. Tijdens deze ouderbijeenkomsten wordt er over opvoeding gesproken en worden ouders betrokken bij de activiteiten die op de peuterspeelgroepen. Ouders kunnen na deze bijeenkomsten (voor)leesboeken, spelmateriaal en speelgoed lenen;
- In samenwerking met Biblionet krijgen ouders en hun kind twee keer per jaar een prentenboek om het voorlezen te stimuleren;
- In samenwerking met Biblionet kunnen ouders en hun kind het hele jaar door bij de peuterspeelgroep boeken lenen van de bibliotheek;
- Op een aantal locaties kunnen kinderen gebruik maken van de Bibliotheek op School. Indien mogelijk bezoeken de pedagogisch medewerkers met de kinderen de openbare bibliotheek.

7 Hoe zorgt KiWi ervoor dat de kwaliteit gewaarborgd wordt?

Jaarlijks evalueren de directeur, de leidinggevenden, de intern begeleider en de pedagogisch coaches het VVE-beleid, alsmede het algemeen pedagogisch beleid, de locatiewijzers, de informatieboeken en alle bijbehorende protocollen op basis van de Plan-Do-Check-Act Cyclus.

Uit de evaluaties komen verbeterpunten naar voren om de kwaliteit van het aanbod van KiWi te versterken. Op de peuterspeelgroepen zijn de verbeterpunten expliciet gericht op de kwaliteit van VVE, o.a. de kwaliteit van het programma, de beschikbare en ingezette VVE-tijd en de specifieke zorg voor individuele kinderen. Aan de verbeterpunten wordt ook in de verschillende interne (scholings)bijeenkomsten aandacht besteed. Zo werkt KiWi binnen haar organisatie continu aan de kwaliteitsverbetering.

7.1 Kwaliteitsavonden

Drie of vier keer per jaar organiseren de directeur, leidinggevenden, intern begeleider en pedagogisch coaches 'kwaliteitsavonden'. Tijdens deze avonden worden onderwerpen besproken en verdiept met betrekking tot de missie en visie van KiWi als geheel en specifiek voor wat betreft VVE. Onderwerpen zijn bijvoorbeeld interactieve taalstimulering en opbrengst bewust werken. Voor deze avonden gelden de 'vier pedagogische basisdoelen kinderopvang'⁵ en de 'ontwikkeldoelen (SLO Pre-fase)⁶ voor peuters' altijd als onderliggend fundament.

Ook worden de bevindingen van de GGD en de Inspectie van het Onderwijs besproken, geëvalueerd en de daaruit voortvloeiend verbeterpunten uitgewerkt.

7.2 Intervisie

De pedagogisch coaches en/of leidinggevenden hebben intervisie met de pedagogisch medewerkers. Het doel van intervisie is om de kwaliteit van het pedagogisch handelen te verhogen. Pedagogisch medewerkers leren tijdens intervisie om nog beter naar elk kind te kijken, zich bewust te zijn van eigen perspectieven en te reflecteren op eigen pedagogisch handelen. Tijdens intervisie wordt advies aan elkaar gegeven, wordt gezamenlijk naar oplossingen gezocht voor pedagogische vraagstukken en komt de groep met elkaar tot nieuwe inzichten. Er wordt hiervoor gebruik gemaakt van de incidentmethode, een vast stappenplan. Er wordt geleerd van en met elkaar.

Een intervisie avond wordt bij voorkeur gekoppeld aan een workshop, met dezelfde thematiek. Zo wordt datgene wat geleerd is ook gelijk geoefend.

7.3 Deskundigheidsbevordering

Bij KiWi is er veel aandacht voor de professionaliteit van de pedagogisch medewerkers, ze worden allemaal regelmatig (bij)geschoold. Uit de jaarlijkse evaluatie van het (VVE) beleid komen voorstellen naar voren om de kwaliteit verder te verhogen, onder ander voorstellen voor deskundigheidsbevordering. In het opleidingsplan van KiWi staat de concrete uitwerking van de voorstellen. Het scholingsplan voor pedagogisch medewerkers van de peuterspeelgroepen en VVE is onderdeel van het algemene opleidingsplan.

---

⁵ De kwaliteitseisen in de wet Kinderopvang zijn gebaseerd op de pedagogische basisdoelen van professor J.M.A. Riksen-Walraven: bieden van een veilige basis, stimuleren van persoonlijke competentie, bevorderen van sociale competentie, overdragen van normen en waarden.

⁶ SLO = Stichting Leerplan Ontwikkeling heeft voor aanbodsdoelen voor peuters (pre-fase) geformuleerd, die richting geven waarin kinderen onderwerpen verkennen en ermee leren omgaan.

7.4 Inspecties

Alle peuterspeelgroepen/VVE-locaties worden jaarlijks geïnspecteerd door de GGD. De GGD inspecteert op pedagogisch handelen, scholing van de pedagogisch medewerkers en veiligheid en hygiëne op de peuterspeelgroepen.

De gemeenten leggen verantwoording af aan de Inspectie van het Onderwijs over het VVE-beleid en de uitvoering daarvan. De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van VVE op de peuterspeelgroepen. Verbetersuggesties vanuit de inspecties worden opgepakt en doorgevoerd.

8 Samenwerkingspartners voor een hoge kwaliteit van VVE

Gemeenten

Met de gemeenten Westerwolde en Pekela is er een subsidierelatie voor de peuterspeelgroepen en voor VVE.

NB: KiWi staat ingeschreven in het landelijk register Kinderopvang (LRK) voor kinderopvang en VVE; dit is een voorwaarde om voor subsidie in aanmerking te komen.

GGD

Toezicht:

De gemeenten hebben een toezichthoudende taak t.a.v. de omvang, de (VVE)kwaliteit en het functioneren van kinderopvang en peuterspeelgroepen. De gemeenten hebben het toezicht op deze kwaliteit gedelegeerd aan de GGD. Jaarlijks wordt de kinderopvang, inclusief peuterspeelgroepen/VVE bezocht door de GGD voor een inspectie. De inspectierapporten zijn openbaar. Indien tekortkomingen worden geconstateerd hebben gemeenten een handhavende verantwoordelijkheid.

Jeugdgezondheidszorg:

Er is periodiek contact met de jeugdverpleegkundige en jeugdarts van het JGZ/consultatiebureau om kinderen die door hen geïndiceerd zijn voor VVE, in beeld te krijgen.

De wijkverpleegkundigen van JGZ houden elk kwartaal een inloopspreekuur op een aantal peuterspeelgroepen.

Inspectie van het onderwijs:

De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van VVE op de peuterspeelgroepen. Omdat VVE is bedoeld voor peuters én kleuters met een (taal)achterstand beoordeelt de Inspectie van het Onderwijs de kwaliteit van VVE ook op de basisscholen. Tevens gaat de Inspectie van het Onderwijs na of er in de gemeente afspraken zijn gemaakt over vve.

Schoolbesturen/basisscholen

Het primaire doel van de samenwerking met het basisonderwijs is het optimaliseren van een doorgaande ontwikkelingslijn. Het gaat over de inhoudelijke doorgaande lijn in het aanbod en over een kindvriendelijke overdracht, zodat de overgang van peuterspeelgroep naar basisschool voor het kind zo soepel mogelijk verloopt. Meer informatie over de invulling van de lokale samenwerking tussen de peuterspeelgroepen en de basisscholen staat in de locatiewijzers.

Bibliotheek en biblionet

De peuterspeelgroepen werken nauw samen met de bibliotheken en Biblionet Groningen rondom taalontwikkeling en taalstimulering; deze samenwerking verschilt per gemeente.

Er zijn een aantal gezamenlijke projecten en de bibliotheek biedt workshops en trainingen voor pedagogisch medewerkers en bijeenkomsten voor ouders.

Het doel van samenwerking met bibliotheken is het vergroten van de mate waarin wordt (voor)gelezen, het leesplezier van de kinderen verhogen en de deskundigheid van de pedagogische medewerkers versterken. Voorbeelden van activiteiten vanuit de bibliotheek:

- BoekStart in de Peuteropvang
- BoekStart – Boekenpret
- Workshops ter voorbereiding Nationale Voorleesdagen;
- Ouderbijeenkomsten over kind en media;
- Ouderbijeenkomsten over voorlezen;

CJGV (Centrum voor Jeugd en Gezin en Veiligheid)

Vanuit KiWi is er regelmatig contact met het CJGV over peuters waar zorgen over zijn. Er vindt regelmatig afstemming plaats met de jeugdconsulenten, gezinscoach en maatschappelijk werkers van Welzijn Westerwolde die betrokken zijn bij de desbetreffende gezinnen. Verder vinden er gemiddeld zes zorgoverleggen plaats met de jeugdarts van het consultatiebureau, de jeugdverpleegkundige en de preventief logopediste. Ouders kunnen met vragen bij het CJGV terecht. KiWi kan ouders naar het CJGV verwijzen.

Nawoord

Het **beleidsplan VVE** van KiWi vormt een onderdeel van het pedagogisch beleid in zijn geheel. Het beleidsplan VVE is specifiek van toepassing op de peuterspeelgroepen in de gemeente Westerwolde en Pekela.

KiWi heeft als organisatie een algemeen geldend pedagogisch beleid, informatieboeken voor kinderdagopvang, buitenschoolse opvang en peuterspeelgroepen. Elke locatie heeft een locatiewijzer met praktische informatie van de eigen locatie.

Daarnaast zijn er het Veiligheids- en Gezondheidsbeleid, de Meldcode Kindermishandeling en Huiselijk Geweld, het opleidingsplan, diverse protocollen en toestemmingsformulieren.

BIJLAGE 1. Zorgstructuur

Het doel

Het doel van de zorgstructuur (of zorgroute) is om helderheid te scheppen in manier van werken en de verantwoordelijkheden. Voorop staat dat het kind centraal staat in iedere beslissing die genomen wordt.

Ouders

Ouders spelen de belangrijkste rol in de ontwikkeling van hun kind. Alle stappen die ondernomen worden door medewerkers van KIWI worden vooraf met ouders besproken. Informatie wordt alleen gedeeld wanneer de medewerker toestemming van ouders heeft. Dit met uitzondering van een melding bij Veilig Thuis, als de veiligheid van het kind in het geding is.

Taken van de pedagogisch medewerker

- De pedagogisch medewerker is verantwoordelijk voor het stimuleren en begeleiden van de gehele ontwikkeling van de peuters;
- De pedagogisch medewerker gebruikt het observatie instrument, signaleert, observeert en interpreteert de gegevens;
- De pedagogisch medewerker neemt deel aan de kind bespreking en intervisie;
- De pedagogisch medewerker bespreekt de observatie met de ouders;
- De pedagogisch medewerker bespreekt de observatiegegevens met de intern begeleider;
- De pedagogisch medewerker vult, met ondersteuning van de intern begeleider, het persoonlijk ontwikkelingsplan voor een VVE-peuter in;
- De pedagogisch medewerker bespreekt het persoonlijke ontwikkelingsplan met ouders;
- De pedagogisch medewerker draagt zorg voor de rapportage naar de basisschool.

Taken pedagogisch coach

- Pedagogisch medewerker coachen in de interactie en begeleiding van het kind met een specifieke ondersteuningsbehoeften;
- Pedagogisch medewerker coachen in het voeren van oudergesprekken zodat de vragen over de ontwikkeling van een kind bespreekbaar kunnen worden gemaakt;
- Pedagogisch medewerker ondersteunen in het, indien nodig, aanpassen van de ruimte voor een kind met een specifieke ondersteuningsbehoefte;
- Pedagogisch coach maakt het VVE-beleid samen met de pedagogisch medewerkers en intern begeleider.

Taken intern begeleider

- Voorbereiden en voorzitten van de kind besprekingen;
- Draagt zorg voor dossiervorming en dossierbeheer;
- Coördineren van aanmelding en verwijzingen van peuters met ontwikkelingsvragen;
- Contacten met externe instanties;
- Collegiale consultatie: advies en ondersteuning aan pedagogisch medewerkers m.b.t. de VVE-peuters en hun opvang binnen de peutergroepen;
- Pedagogisch medewerkers ondersteunen bij het zoeken naar ontwikkelingsmaterialen;
- Kennisoverdracht bij inhoudelijke vergaderingen;
- Analyseren van de persoonlijke ontwikkelingsplannen en ideeën terugkoppelen naar de pedagogisch medewerker;
- Bewaken van procedures en afspraken.

Externe zorgstructuur

Pm' er vult, met ondersteuning van de ib'er de ontwikkelingsvragenlijst in voor de peuter. De ontwikkelingsvragenlijst wordt besproken met ouders. De opmerkingen en aanvullingen van ouders worden toegevoegd door ib'er.

Met toestemming van ouders meldt de ib'er de peuter aan bij een externe organisatie, bv. het CJGV of VET. Hierbij wordt de ontwikkelingsvragenlijst ingestuurd. De aanmelding en de ontwikkelingsvragenlijst wordt toegevoegd aan het kinddossier.

IB'er maakt afspraken met de externe organisatie over het vervolg en geeft een terugkoppeing aan ouders. Afspraken worden vastgelegd in het kinddossier.

Indien nodig komt een medewerker van een externe partner voor observatie op de groep. Observatie verslag wordt toegevoegd in het kinddossier.

Oudergesprek met de externe organisatie, pm'er en IB'er. Hierin worden afspraken gemaakt voor het vervolgtraject. De iber draagt zorg voor het gespreksverslag. Het gespreksverslag wordt vastgelegd in het kinddossier.

Indien mogelijk wordt het persoonlijk ontwikkelingsplan van de peuter aangepast. Indien op de speelleergroep niet de juiste ondersteuning kan geboden zal de IB'er ouders ondersteunen bij de aanmelding bij een andere instelling. De ib'er draagt zorg voor de overdracht van de gegevens van de peuter,

Overleg met de jeugdverpleegkundige

- Jeugdverpleegkundige (GGD) en Intern Begeleider
- 6 keer in het schooljaar, indien nodig is er een mogelijkheid voor telefonisch overleg.

In de kindbespreking kan besloten worden de vraag te bespreken met de Jeugdverpleegkundige. In dit overleg worden de peuters besproken die een VVE-indicatie hebben of in aanmerking komen voor een VVE-indicatie. Ook wordt er afgestemd over de zorgroutes van kinderen.

Overleg IB-er/Cedin

- Consultatief begeleider van Cedin en Intern Begeleider
- 3x per jaar, indien nodig is er een mogelijkheid voor telefonisch overleg.

Een consultatief overleg waarin vragen over kinderen besproken kunnen worden. In dit overleg worden ook de kinderen besproken die in aanmerking komen voor een psychologisch onderzoek. De consultatief begeleider kan, indien nodig, een psychologisch onderzoek bij een peuter afnemen.

Overleg Expertise Centrum SOOOG en Intern Begeleider

- Coördinator en Intern Begeleider
- 1 keer per 2 maanden

Tijdens dit overleg worden, met toestemming van ouders, kinderen besproken waarbij vragen zijn over de onderwijsbehoeften kind. Het overleg is gericht op het vinden van een passende plek voor het kind na zijn speelleergroep periode.

Overleg expertise team Veste VCOMOG (Vereniging Christelijk Onderwijs Midden- en Oost Groningen)

Indien nodig kan de intern begeleider het expertise team Veste VCO inroepen. Ook deze consultatie is gericht op het vinden van een passende plek voor de peuter na de peuter periode.

Buurtnetwerk

Sinds 2000 bestaan er in de 3 dorpskernen, Bellingwolde, Vriescheloo/Veelerveen/Wedde en Blijham een Buurtnetwerk Jeugdhulpverlening 0-12 jaar. Een Buurtnetwerk Jeugdhulpverlening is een overleg van beroepskrachten die (dagelijks) met kinderen van 0 tot 12 jaar en hun ouders werken. Het is een overleg waarin gezamenlijk wordt gezocht naar oplossingen van problemen. Daarbij wordt gebruik gemaakt van elkaars deskundigheden en mogelijkheden.

- *Waarom een Buurtnetwerk Jeugdhulpverlening?*

Als problemen bij kinderen in een zo vroeg mogelijk stadium bemerkt worden kan een lichte en kortdurende vorm van hulpverlening, dicht bij huis, al voldoende zijn om de problemen op te lossen of te verminderen.

Rondom de tafel in een Buurtnetwerk zitten mensen van verschillende organisaties en instellingen. Samen kunnen zij een vollediger beeld van een kind krijgen dan alleen. Samen delen zij de zorgen over kinderen in het dorp.

In nauw overleg met elkaar kijken de deelnemers wie het beste contact met het gezin kan leggen en onderhouden, zodat de ouders niet van te veel kanten worden benaderd.

- *Om welke problemen gaat het?*

Het kan bijvoorbeeld gaan om kinderen die treiteren, agressief gedrag vertonen, veel aandacht vragen, regelmatig over hoofd- en buikpijn klagen, vaak ruzie zoeken, bedplassen, angstig zijn, zich heel druk of juist stil en teruggetrokken gedragen. Het kan bijvoorbeeld ook gaan om ouders die onzeker zijn over de opvoeding van hun kinderen of problemen hebben rond het slaap- of eetgedrag van hun kind. Gescheiden ouders die het moeilijk vinden hun kinderen daarin te begeleiden.

De pedagogisch medewerkers van de peuterspeelgroepen in de desbetreffende dorpen nemen deel aan de buurtnetwerken.

BIJLAGE 2. Afspraken doorgaande lijn gemeente Westerwolde

(uit: *convenant doorgaande lijn en resultaatafspraken VVE gemeente Westerwolde, april 2020*)

Overdracht van kind gegevens

Het is in het belang van alle kinderen dat ze op een positieve en veilige manier aan de basisschool beginnen. De werkzaamheden van peuteropvang en basisscholen moeten op een efficiënte en effectieve wijze op elkaar aansluiten. Daarom vindt er voor alle kinderen, zowel met als zonder een vve-indicatie, een overdracht plaats.

Kinderen kunnen vanuit de peuteropvang naar verschillende basisscholen gaan. Ook omgekeerd komt het voor dat kinderen vanuit verschillende peuteropvang locaties instromen in de dezelfde basisschool. Bij de overdracht van informatie moet het niet uitmaken of er sprake is van een 'vast koppel' of niet. Daarom zijn er afspraken die voor de hele gemeente gelden waarbij er ruimte is voor maatwerk op locatieniveau.

Afspraken

Overdracht van informatie over kinderen die van peuteropvang naar het basisonderwijs gaan is in de gemeente Westerwolde verplicht.

- Peuteropvang en basisscholen werken met een deugdelijk kindvolgsysteem en/of observatiesysteem.
- Er is een schriftelijke overdracht voor ieder kind vanuit het volgsysteem.
- Voor kinderen met een vve-indicatie en/of extra zorg is er altijd een warme overdracht en overdracht van kinddossier, met daarin:
  - het aantal maanden dat een kind een vve aanbod heeft gehad;
  - het vve-programma dat is gevolgd;
  - informatie over eventuele extra begeleiding en zorg en het bereikte effect;
  - samenvatting van de voortgang van de ontwikkeling van het kind op gebied van taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motoriek.
- Peuteropvang en basisscholen vermelden de overdrachtsprocedure respectievelijk in het pedagogisch beleidsplan en in de schoolgids.

Procedure

- Tijdens de intake op de peuteropvang wordt met ouders besproken dat de informatie over de ontwikkeling van hun kind bij de overgang naar groep 1 overgedragen wordt; ouders ondertekenen hiervoor een toestemmingsformulier.
- Van elk kind gaat een overdrachtsformulier mee naar de basisschool (bij voorkeur digitaal).
- Gegevens van peuters die zijn overgedragen worden opgenomen in het kinddossier van de basisschool.
- De warme overdracht van kinderen met een vve-indicatie vindt plaats wanneer het kind rond 3 jaar en 10 maanden is. Ouders/verzorgers zijn hierbij in principe aanwezig, naast de mentor (pedagogisch medewerker), intern begeleider en leerkracht. De verantwoordelijkheid voor dit overleg ligt bij de peuteropvang/pedagogisch medewerkers.
- Tijdens het reguliere overleg tussen pedagogisch medewerkers en leerkrachten (zie hierna: Afstemming inhoudelijke doorgaande lijn/locatieniveau) is er een terugkoppeling over kinderen met een vve-indicatie, die recent geplaatst zijn in groep 1. De verantwoordelijkheid voor dit agendapunt ligt bij de basisschool/leerkrachten groep 1.

Afstemming inhoudelijke doorgaande lijn

Elkaar en elkaars werkwijze kennen is de basis voor een goede samenwerking. Dat gebeurt veelal, afhankelijk van de situatie, via informele wegen. Voor de doorontwikkeling van een inhoudelijke doorgaande lijn op de locaties blijven inspanningen van alle betrokkenen noodzakelijk. De samenwerking kan per dorp of wijk verschillen, daarom moet maatwerk mogelijk zijn. Om gemeente breed tot een gedeelde visie op de doorgaande lijn te komen zijn er formele afspraken nodig en een goede overlegstructuur.

Locatieniveau

Contactpersonen:

- Elke peuteropvang locatie en elke basisschool heeft een contactpersoon doorgaande lijn.
- De contactpersoon doorgaande lijn heeft bij knelpunten incidenteel overleg met het management van de peuteropvang/basisschool.

Samenwerking pedagogisch medewerkers-leerkrachten:

-2x per jaar overleg, bijvoorbeeld over:

- Bespreken van recent geplaatste kinderen (groep 1) met een vve-indicatie;
- Elkaar informeren over ontwikkelingen, werkzaamheden, aanbod en activiteiten;
- Bespreken van veel voorkomende signalen en mogelijke oplossingen;
- Bespreken voortgang resultaatafspraken vve
- Signaleren van verbeterpunten in het aanbod voor jonge ouders en hun kinderen;
- Planning en organisatie van de activiteiten in het kader van afstemming pedagogisch klimaat en educatief aanbod.

Gemeentelijk niveau

Twee keer per jaar, als onderdeel van de agenda Bestuurlijk Overleg/OOGO, aandacht voor:

- Stand van zaken van de organisatie van de doorgaande lijn;
- De resultaten van voor- en vroegschoolse educatie;
- Landelijke en lokale ontwikkelingen OAB/vve.

Twee keer per jaar, als onderdeel van de agenda Lokale Educatieve Agenda, aandacht voor:

- Stand van zaken van de organisatie van de doorgaande lijn;
- Doelgroep definitie, toeleiding, bereik;
- De resultaten van voor- en vroegschoolse educatie;
- Landelijke en lokale ontwikkelingen OAB/vve.

Jaarlijks een themabijeenkomst

Het ene jaar een 'Onderwijsdag' en het andere jaar een themadag 'Het jonge kind van 2-6 jaar':

- **Onderwijsmiddag**
Voor alle medewerkers van voorschoolse organisaties, primair onderwijs en voortgezet onderwijs uit de gemeente Westerwolde.
- **Themamiddag 'het jonge kind van 2-6 jaar':**
Voor pedagogisch medewerkers, leerkrachten groep 1/2 en interne begeleiders van de peuteropvang organisaties en de basisscholen uit de gemeente Westerwolde. Ook betrokken samenwerkingspartners als de GGD/JGZ en Biblionet zijn hierbij welkom.
De werkgroep Lokaal Onderwijs Beleid (vertegenwoordigers uit peuteropvang, basisonderwijs en gemeente) neemt hiertoe het initiatief.
Inhoud van de themabijeenkomst:
  - Algemene zaken rondom overdracht van kinderen, overdrachtsformulier en andere aspecten;
  - Een inhoudelijk relevant thema.

BIJLAGE 3. Resultaatafspraken gemeente Westerwolde

(uit: convenant doorgaande lijn en resultaatafspraken VVE gemeente Westerwolde, april 2020)

De ambitie van de gemeente Westerwolde:

Voor- en vroegschoolse educatie vermindert de (taal)achterstanden bij kinderen van 2-6 jaar zodanig dat alle kinderen zonder of hooguit met een beperkte achterstand aan groep 3 kunnen beginnen.

Om dit te bereiken streven we de volgende doelen na:

- I. Bij instroom in groep 1 is van alle kinderen bekend of ze een voorschoolse voorziening hebben bezocht én of ze een vve indicatie hebben van de GGD/JGZ;
- II. Bij het verlaten van de peuteropvang is voor alle kinderen de ontwikkeling voor taal, rekenen, sociaal-emotioneel en motoriek gedurende de peuteropvang periode in beeld gebracht via een deugdelijk kindvolgsysteem;
- III. Op termijn is bij alle kleuters, die als peuter een vve indicatie hadden, sprake van een positieve ontwikkeling* op het gebied van taal in de periode tussen instroom in groep 1 en eind groep 2.
* positieve ontwikkeling = achterstand gelijk gebleven/achterstand verkleind.

Toelichting bij III:

Omdat er bij de start (april 2020) van dit convenant geen nulmeting is die inzicht geeft in het percentage kinderen dat met/zonder achterstand naar groep 3 doorstroomt, is het doel voorlopig op 80% gesteld. Op basis van de resultaatmetingen van de komende jaren, te beginnen met schooljaar 2019/2020, kan het doel preciezer bepaald worden.

Het streven is om het percentage gaandeweg te verhogen om zo toe te werken naar de geformuleerde ambitie dat 'alle kinderen zonder of hooguit met een beperkte achterstand aan groep 3 kunnen beginnen'.